

BIBLIOGRÁFIÁK

Wo sind welche? Zeitschriften der Medizin und ihrer Grenzgebiete in den wissenschaftlichen Bibliotheken und medizinischen Einrichtungen der DDR. A Deutsche Staatsbibliothek és a Deutsche Akademie für Ärztliche Fortbildung kiadása. Negyedik, jelentősen bővített kiadás. 1969. Berlin. 591 l.

A német állami könyvtár kiadvány-sorozatot jelent meg az NDK tudományos könyvtáraiban és intézményeiben megtalálható szakmai folyóiratokról, megadva a lelőhelyek-jegyzékét is. Gerhard KRAUSE szerkesztésében immár negyedik bővített kiadásban jelenik meg e sorozat hetedik kötete, amely az orvosi és az orvostudománnyal határos folyóiratok felsorolását és lelőhely-jegyzékét tartalmazza. A viszonylag terjedelmes kötet háromszáznál több könyvtárban mintegy 3500 folyóirat lelőhelyjegyzékét tartalmazza, felsorolva a szóba jövő könyvtárakat kódjelzésükkel, távbeszélőjük számával és telexük feltüntetésével, amivel a könyvtárközi kölcsönzés nagymértékben elősegíti. A folyóiratokat az ETO szerint csoportosítja. A folyóiratok felsorolása két szempont szerint történik: egyszer betűrendben név szerint és a kiadás helyének megadásával — de minden esetben a kiadó feltüntetése nélkül —, feltüntetve minden egyes könyvtárat, ahol a kérdéses folyóirat 1945–1968 közötti évfolyamai vagy azok valamelyike megtalálható. A másik jegyzék a folyóiratokat szak szerinti felsorolásban tünteti fel. Az orvostudományban és határterületein kiadásra kerülő szóba jövő folyóiratokról a kötet jó áttekintést nyújt. Tájékoztat az egyes folyóiratok elterjedtségéről, használatának mértékéről. Nem tűnik ki a jegyzékből azonban, hogy a kérdéses folyóirat milyen nyelven vagy nyelveken jelenik meg, tartalmaz-e más és milyen nyelvű tartalmi összefoglalást. Nem ad a jegyzék a tekintetben sem felvilágosítást, hogy a folyóirat vagy sorozatos kiadvány milyen gyakran jelenik meg, hogy eredeti kiadványok publikálását szolgálja-e, hogy ismertető vagy népszerűsítő folyóirat-e, vagy esetleg éppen egy vállalat, gyógyszergyártó tudományos ismertető jellegű publikációja-e. E hiányossága ellenére a kötet az orvostudományi és határterületű folyóiratok tekintetében jól tájékoztató, és használható könyvtárainkban is.

Külföldi könyvtárak folyóirat-lelőhely jegyzékének tanulmányozása a tekintetben is tájékoztató, hogy hazai folyó-

irataink milyen elterjedtségnek örvendnek a kérdéses országban. Meglepő ezért, hogy az Egészségügyi Felvilágosítás, az Orvosi Könyvtáros e lelőhelyjegyzékben nem szerepel. A Medicor Művek által több nyelven kiadásra kerülő nagy népszerűségnek örvendő Medicor News sem található az NDK orvosi és határterületű intézményeinek könyvtárában. A Magyar Orvosi Bibliográfia a Német Állami Könyvtárban és Drezdában, Sächsische Landesbibliothek-ben lelhető fel csupán. A jegyzék szerint tehát a magyar orvosi folyóiratok csak mérsékelten vannak képviselve az NDK tudományos könyvtáraiban és orvosi intézményeiben, ami propagatív tevékenységünk fokozását teszi kívánatossá.

BUGYI BALÁZS

Czigány Lóránt: The László Waltherr collection. Reprint from The British Museum Quarterly. Vol. 33. No. 3–4. 92–102 pp. 4 t.

Minden könyvtáros, aki nagymúltú könyvtárban dolgozik, munkája során — akár egy új KAZINCZY — fel-felsikolt a gyönyörűségtől, ha a könyvtár gazdag állományának egy-egy különösen értékes gyűjteményrészével vagy darabjával találkozik. Ugyanakkor fájjalja is, hogy ezek a darabok a katalóguscédulák erdejében elrejtőző címleírásaikkal valójában ismeretlenek maradnak, s csak akkor bukkannak fel az ismeretlenség homályából, ha egy cikk vagy tanulmány felszínre hozza őket.

Ha ez így áll hazai gyűjteményeinkkel, fokozottan igaz a külföldi nagy könyvtárak magyar vonatkozású anyagával kapcsolatban. Ezért különösen örvendetes CZIGÁNY LÓRÁNT cikke, aki WALTHER LÁSZLÓNAK, kora ismert gyűjtőjének a British Museum Library-be került gyűjteményét ismerteti ez intézmény folyóiratában. Örvendetes ez annál is inkább, mert ez a gyűjtemény — egyes tételek véletlenszerű feldolgozásától eltekintve — korábban rendezetlen volt, s éppen CZIGÁNY LÓRÁNT munkájának eredményeképpen tártul fel a tudományos kutatás számára.

A British Museum a 19. század második felében, elsősorban THOMAS WATTS munkásságának eredményeképpen, a kisebb európai népek irodalmára vonatkozó anyag tekintetében jelentősen gyarapította gyűjteményeit. Magyar vonatkozásban ez a gyarapítás oly mértékű volt, hogy FRAK-

NÓI Vilmos, a *Magyar Könyvszemle* 1877. évi I. számában, TÖRÖK János gyűjtői tevékenységét értékelve így írt: „... neki (ti. TÖRÖKNEK) egy jelentékeny *Bibliotheca Hungarica* összeállítása nehezebb feladat volt, mint elődeinek. Ő a gyűjtést a hatvanas évek táján kezdette meg ugyan, de nagyobb arányokban csak a jelen évtized első három esztendejében folytatta, amikor az antiquáriusi könyvpiacra az árak általán, és különösen a ritka hungaricák ára mesésen felszökött. A List és Francke cég fellépése és a British Museum magyarországi acquisitívó ügyszólván forradalmat idéztek elő e téren. Neki tetemes összegeket kellett fizetni olyanért, a minek néhány évtized előtt alig volt értéke.” Ez évben vásárolta meg ugyanis a British Museum — éppen a LIST és FRANCKE cégen keresztül — NAGY István kúriai hétszemélynök és WALTHER László, a KÁROLYI grófok jószágigazgatójának gyűjteményeit.

WALTHER László gyűjteménye a 18. század végének és a 19. század első felének gazdag anyagát tartalmazza. Különösen gazdag ez a gyűjtemény — mint ez CZIGÁNY Lóránt ismertetéséből kitűnik — röpiratokban, színlapokban, egyéb kismenyomatványokban. A tartalmi körök szerint csoportosított ismertetés különös érdeme, hogy kiemel számos említésre érdemes nyomtatványt, jelzetüket is megadja, sőt bizonyos esetekben irodalmára is utal bő jegyzet-anyaggal. A korlátozott terjedelem ellenére szerző ismertetését úgy állította össze, hogy az egyszersmind az adott korszak fontosabb történelmi eseményeit, érdeklődési szféráját is tükrözi, a jakobinus pamfletektől az 1848-as röpiratokig, BESSENYEI korában ismeretlen névtelenül megjelent folyóiratától a Nemzeti Színház ügyére vonatkozó kismenyomatványokig. Az ismertetést illusztrációk egészítik ki.

Elolvassva az ismertetést arra kell gondolnunk, milyen jó volna, ha más külföldi magyar gyűjtemények gondozói is hasonló erudícióval ismertetnék és tárnák fel a gondozásukra bízott gyűjteményeket.

WIX GYÖRGYNÉ

National Library of Scotland. Catalog of Manuscripts Acquired since 1925. Vol. III. Manuscripts 4001—4940. Blackwood Papers 1805—1900. Edinburg 1968.

A Skót Nemzeti Könyvtár 1925 óta szerzeményezett kéziratai katalógusainak harmadik kötete eltér az eddigi két kötettől. Az első kettő különböző időben keletkezett, különböző jellegű darabokat írt le: középkori kódex és modern levél egyaránt volt

közöttük. Az új kötet nagyjából egységes hagyatékot tár fel, a skót és angol irodalmi életben fontos szerepet játszott edinburghi William BLACKWOOD és fiai kiadói irattárát. Az irattár 1805 és 1900 között keletkezett, 900 bibliográfiai egységre és ezen belül 6 nagyobb csoportra oszlik.

Az első csoportban a levelezés kapott helyet, amely főképpen a cégnek a szerzőkkel és az alkalmazottakkal való hivatalos leveleit öleli fel. Ezek között nagyszámú G. ELIOT levelet találunk. A második részben a kiadásra felajánlott kéziratokat írja le a katalógus a szerzők alfabetikus sorrendjében. Külön állagot képeznek W. E. AYTOUN skót lírikus és esszéista levelei és kéziratai, melyek AYTOUN halála után kerültek a BLACKWOOD cég birtokába. Ugyancsak külön kezelnek egy másik személyhez, J. WILSON professzorhoz fűződő két iratköteget, aki hosszú anyagi vitába bonyolódott a kiadóval. A kiadó jelentette meg a múlt század egyik neves irodalmi orgánumát a *Blackwood's Magazine*-t. A folyóirat hasábjain gyakran megnevezetlen munkatársak listáját rögzíti az irattár ötödik része. Végül a hatodik különválasztott egység a BLACKWOOD család személyi levelezését tartalmazza.

Az iratanyagot eddig két monográfia használta fel, ezekre a katalógus a bevezetőben utal, az egyes daraboknál azonban nem tünteti fel a vonatkozó irodalmat. A kötet legnagyobb része (45—330. l.) index. A leíró rész ugyanis a levelezést csak összevonva ismerteti, az egyes levélírók, a levél keletkezési évének feltüntetésével a mutatóban kapnak helyet.

VÍZKELETY ANDRÁS

„Éljen a Köztársaság” „Éljen a proletárdiktatúra” Az 1918—1919-es forradalmak hódmezővásárhelyi sajtójának repertórium. Bev., az anyagot gyűjt. és összeáll. KÁRÁSZ József. Hódmezővásárhely, 1970, Csongrád megyei Könyvtár. 58 l.

1918. november 1. és 1919. augusztus 3. között lezajló események, napokra, sőt szinte órákra bontva az időszakai sajtó tükrében — ezt nyújtja ez a gondosan szerkesztett repertórium.

A kiadvány jó példája annak, hogy az élet hol gyorsuló, hol lassuló érvéréseinek történeti impulzusait milyen mértékben tudja tükrözni egy jól megszerkesztett cikkbibliográfia. Mint egy történelmi falikép felnagyított részét vetíti elénk a hódmezővásárhelyi eseményeket, három nagy időszakra bontva: I. Az Ószirózsás Forradalom kitörése után, II. A Direktórium irányítása alatt és III. A román meg-

szállás idején. A 60 lapot kitevő kiadvány használhatóságát elősegíti a nagyon részletes név és tárgymutató.

Hódmezővásárhely — Hódmezővásárhelyi Friss Hírek — Magyar Nemzetőr — Népakarat — Vásárhelyi Friss Újság — Vásárhelyi Munkás Újság — Vásárhelyi Proletár — Vásárhelyi Reggeli Újság — Vásárhelyi Vörös Újság; ezeknek a napi és hetilapoknak híreit rögzíti naptári sorrendben a repertórium.

A könyvtáros számára ugyancsak érdekes a lelőhelyek kérdése s azokon belül a hiányok. Forradalmi idők nem nagyon kedveznek a hírlapok gyűjtésének — az utána következő megtorlás pedig elpusztíttatja a megmaradtakat is. Nagy könyvtáraink életében soha nem avult el Szinnyi útmutatása: figyelni, begyűjteni és mint élő történelmet megőrizni az időszaki sajtótermékeket. Mennyi történelem sűrűsödik a repertórium 1. és 1288. utolsó tétele közé: „A Magyar Nemzeti Tanács átvette a kormányhatalmat” — és: „A Berényiek által összeszedett 56 embert a Nagy Dezsőfele tanya mellett legyilkolták”...

HERENDINÉ LAKATOS ÉVA

A Közép-Dunamedence régészeti bibliográfiája 1960—1966. Összeállította: JAKABFFY Imre. Bp. 1968. Akadémiai Kiadó 240 l.

Mindig örömmel kell fogadnunk az olyan munkát, amelynek az a célja, hogy összeszedje és áttekinthetővé tegye a kutatók számára a szakirodalmat. A publikációs lehetőségek olyan mértékben növekednek, hogy egyre nehezebb azokat egyénileg számon tartani. A magyar régészek ez ideig is nagy gondot fordítottak tudományáguk bibliográfiájának összeállítására. Így jelent meg ALFÖLDI András tollából 1935-től folyamatosan a *Bibliographia Pannonica*, majd BANNER János összeállításában a *Bibliographia Archaeologica Hungarica 1793—1943*. (Szeged 1944.). Egy évtizeddel későbbben pedig, immár egy hivatásos könyvtáros közreműködésével napvilágot látott *A Közép-Dunamedence régészeti bibliográfiája* (Bp. 1954), amely minden eddiginél alaposabban, megbízhatóbban és sokrétűbben tárta fel az időközben hatalmasra duzzadt anyagot. Azóta az 1954—1959 közötti irodalom is megjelent (Bp. 1961), és most került ki a sajtó alól az 1960—1966 közötti időszakot felölelő kötet.

Az új bibliográfiában 5938 címet találunk a jelzett időszak régészeti irodalmából. Az összeállítás általában követi az első kötetét. Hiányolnunk kell azonban, hogy a jelen kötet mindössze hét sorban igazítja el a tájékozódni kívánót, és a bővebben érdeklődőt az első kötethez utalja. Nem ártott volna azonban legalább röviden itt is összefoglalni a bibliográfia alapvető rendszerét. Igaz ugyan, hogy külön részt kapott a rendszeresen felhasznált folyóiratok jegyzéke, és ez az első kötet kézbevétele nélkül is lehetővé teszi a visszakeresést. Helyeselelnünk kell, hogy szűkmarkúan bánik a rövidítésekkel, és valóban csak a leggyakrabban előfordulókat rövidíti. Javára kell írunk, hogy a felvett folyóiratok egy része nem kimondottan régészeti profilú, de ilyen irányú cikket is tartalmazhat. Ezek a határterületen mozgó folyóiratok kerülik el leginkább a szakemberek figyelmét, holott gyakran igen fontos információk rejtőznek az egyes cikkek mögött.

Ha összehasonlítjuk a jelen bibliográfiát az első kötettel, úgy megállapíthatjuk, hogy az összeállító hatalmas munkát végzett. Az egyes címek kétszerezése általában helyes és hibátlan. Dicséretet érdemel az a gondosság, amellyel az idegen nyelvű szövegek ortográfiájára ügyelt. Meggyőződésünk, hogy a jelen kötetet — az előzőekhez hasonlóan — még igen sokszor fogják forgatni szakembereink és a referens szolgálatot ellátó könyvtárosaink.

KÖHEGYI MIHÁLY

A mezőgazdasági üzemtan magyar szakirodalma. 1. köt. 1786—1900. (Bibliográfia.) Szerk. LŐRINCZ Gyula. Gödöllő, 1968. 254 l.

Az üzemtani kérdések szemléletében — mint sok más szakterületen — számos változás következett be az utóbbi évtizedekben. Az üzemszervezési és üzemtani nézetek sokfélesége, a felvetődött kérdésekre adott válaszok heterogenitása azt eredményezte, hogy még napjainkban is hiányzik egy olyan alapvető üzemtani mű, amelyet szakembereink többsége — különösebb fenntartások nélkül — kézikönyvként elfogadna.

A retrospektív bibliográfiák létjogosultságát „az információrobbanás” korában sokan kétségbe vonják. Gyakori az a leegyszerűsített nézet, hogy a gazdaság döntéseikhez igénybe veendő szakirodalmi adatok legfeljebb 2—3, maximum 5 éve forrásokra építhetők. A kutatás számár

azonban sokat ad a tudományág alapvető forrásainak ismerete, annak fejlődését, elősegítő és gátló tényezőit feltáró bibliográfia, amelynek forrásanyagát a kutató témától és érdeklődésétől függően tanulmányozhatja. A könyvtárak feladatához az is hozzá tartozik, hogy a múlt szakirodalmi eredményeit nem hagyják feledésbe menni, nemcsak a napi, praktikus célok miatt, hanem a történeti kutatás, rendszerezés érdekében sem. A rendszerezés azért is figyelemreméltó, hogy a szerkesztő hogyan vonja meg a tárgykörbe tartozás határait, ezzel maga is állást foglal a tudományág tartalmi kereteit illetően.

Ezért kell hasznosnak tartani az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának bibliográfiai vállalkozását, amely éppen a magyar mezőgazdaság egyik legfontosabb tudományágában, az agrárgazdaságban vállalkozik arra, hogy a kezdetektől fogva tudományos alapos-sággal feltárja az idevonatkozó hazai irodalmat.

A Könyvtár számottevő anyagi és szellemi erőt koncentrált az üzementi bibliográfia elkészítésére. E munkát több esztendeje kezdte meg, kutatást végzett valamennyi könyvtárban, ahol saját állományán kívül e témakörben forrásanyagra találhatott.

Az 1968-ban megjelent I. kötet az 1786–1900 közötti időszakot öleli fel, 3301 tételt tartalmaz, tárgyköre az agrár-ökonómiát, az agrárgazdaságtant, mezőgazdasági üzement és a mezőgazdasági számvitelt foglalja magában (az erdőgazdaság nélkül). A feldolgozott szakirodalom megjelenési helyét illetően a történelmi Magyarország 63 vármegyéjében, tehát Horvátország–Szlávia és Fiume kivételével kiadott, nyelvi szempontból a magyar, latin és német nyelvű önálló műveket, monográfiákat és szakfolyóiratokat tartalmazza. Itt jegyzem meg, hogy a Mezőgazdasági Múzeum 1934-ben indult *Magyar Mezőgazdasági Könyvészet* című hézagpótló bibliográfiai vállalkozása csupán az I. és II. kötetében (1505–1830) dolgozza fel az önálló műveken kívül a folyóiratcikkeket is, a későbbi időszakokat feldolgozó kötetekből a folyóiratirodalom már kimaradt. Így tehát az a feltételezhető átfedés, amely a Múzeum és az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának vállalkozása között lehetséges, megfelelő pontossággal végzett összehasonlítás után mindössze 7%-nak bizonyult. (Az egymásnak megfelelő időszakonként végzett összehasonlításból kitűnt, hogy az 1840-ig feldolgozott tételek száma 77, ebből 42 önálló mű, 35 tétel

folyóiratcikk. A 42 tételből 2 igen fontos mű nem szerepel a Múzeum bibliográfiájában. Az 1841–1900-ig terjedő időszakban 241 feldolgozott önálló mű közül 34 nem szerepel a Múzeum bibliográfiájában, az erre az időszakra eső 3224 tételből tehát csupán 207 mű van a Múzeum bibliográfiájában is. Ez a feldolgozás alaposágát is mutatja.)

A bibliográfia összeállítói az anyagot meghatározott szempontok szerint szelektálták, nem törekedtek teljességre. Ennek megfelelően kimaradt a népszerűsítő és hírlapirodalmi anyag. A szelekción ellenőrzéssel végeztek, vagyis a vidéki, tájjellegű és kisebb szaklapokat is átnézték, és a kihagyott anyagot tudatosan nem dolgozták fel. Ez a kiadvány célkitűzése szempontjából helyes eljárás volt.

A bibliográfia megjelenési évek szerint, betűrendben csoportosítja anyagát, ezen belül különválasztva az önálló műveket és a folyóiratcikkeket.

A Könyvtár a kiadványt belföldön ingyenesen, külföldön a kiadványcsere keretében terjeszti. A külföldi cserepartnernek érdekében az előszót, valamint a főbb fejezetek címét magyaron kívül orosz, angol és német nyelven is közli.

A bibliográfia tartalmi szempontból jól áttekinthető, a szelekción a felhasználás megkönnyítését célozza. Az alkalmazott rövidítések feloldását és a feldolgozott folyóiratok jegyzékét az előszó után találjuk. Nem lett volna haszontalan a folyóiratok esetében azok egyik lefőhelyének feltüntetése. A címlírások szabvány szerint készültek, a szabályok alkalmazása következetes és megbízható. A betűrendes és tárgymutató — alapvető célja: a keresés megkönnyítése mellett — rávilágít az adott időszak előtérben álló problémáira, illetve egyes szakírók termékenységére is. Megemlíthető, hogy a betűrendes mutató sajátos keveréke a névfogalom mutatónak. Ezt abban az esetben tartanám indokoltnak, ha csak egy betűrendes névmutató készült volna, mert így a szerző nélküli cikkek a mutatóból kimaradtak volna. Mivel azonban készült tárgymutató is, elegendő lett volna a betűrendes mutató helyett szerzői mutatót készíteni. A címrendszók többsége ugyanis kevés tartalmi támpontot ad, és valószínűtlen, hogy valaki ily módon keresse az cikkeket. (Például: „Ádatok a következő”, „Általános elvek”, „Egy magyar” stb.)

A bibliográfiát küllemi szempontból csak dicséret illetheti. Sorozati keretben, *Az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának kiadványai* 18. számaként jelent meg a korábban kialakított hagyó-

mányos fedőlappal, nyomdatechnikailag igényesen, szedése áttekinthető, ugyanakkor helytakarékos.

Az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtára a vállalkozás továbbfolytatását tűzi ki célul. Ennek helyességét az I. kötet sikeres megjelentetése alátámasztja. A jelenlegi hazai mezőgazdasági bibliográfiai tevékenység szerencsés megosztással, jól egészíti ki egymást, egy-egy nagy mezőgazdasági könyvtár nem vállalkozhat valamennyi műfaj ápolására és az összes e téren jelentkező feladat önálló elvégzésére. Számításba kell venni azt a tény is, hogy a közreadó könyvtár az agrárgazdaságtan és üzemszervezés területén számottevő szakirodalmi anyaggal rendelkezik és módjában áll azt a lehetőségekhez mérten a jövőben is fejleszteni.

GÁL ANDORNÉ

Geday Gusztáv: A bogósgyümölcsűek hazai irodalma (1920—1966). Bp. 1968, Kertészeti Egyetem. 78 l. 24 cm. (Sokszorosítás.)

A magyar kertészeti irodalomkutatás szempontjából igen jelentős ez a Kertészeti Egyetem Kiadványai sorozatában megjelent bibliográfia, mert a gyümölcsstermesztés viszonylag gazdag és differenciált szakirodalmának ezen részterülete aránylag szegényes.

A magyar mezőgazdasági és kertészeti szakirodalom rendszeres bibliográfiai feltárása hazánkban csak 1960-ban kezdődött meg, így a kiadvány nagy hiányt pótol a kertészeti szakoktatás, a kutatás művelőinek és gyakorlati szakembereinek, annál is inkább, mivel a legmodernebb kutatás szerint a bogósgyümölcsűek rendkívül magas vitamintartalmuk miatt mind fontosabbá válnak.

A kiadvány feltárja a hazai könyvkiadás magyar és idegen nyelvű termékeit, az időszaki sajtó témába vágó szakkikkeit, szisztematikusan rendszere növényfajok szerint csoportosítja, ezen belül pedig a gyakorlati élet és a kutató munka szempontjai szerint bontja az anyagot. A szerzői névmutató a tájékozódás megkönnyítése végett a szerzők betűrendjében utal a szakrenden belüli művek folyamatos tételszámára.

V. A. NÉ

Perkin, W. D.—Rödel, Klaus: Bibliografi Over Russisk Exlibrislitteratur 1902—1967. Frederikshavn 1968, Privattryk. 4°. 21 (1) l.

Az ex libris-irodalom szaporodása óhatatlanul szükségessé teszi az ex libris-bibliográfiák megjelentetését. Az utóbbi években láttak napvilágot a spanyol (VIDAL Y LOPEZ, MA-

NUEL — LLOP X BONAL, José: *Bibliografía española sobre exlibris*. Barcelona (1966) 11 l.), a skandináv (RÖDEL, Klaus: *Bibliografi overs kandinavisk exlibrislitteratur*. Frederikshavn 1968. 61 l. — dán, norvég, svéd és finn anyag) és a német nyelvterületek (RÖDEL, Klaus: *Bibliografi over tyskeproget exlibrislitteratur*. Frederikshavn 1968. 60 l. — osztrák, német és svájci anyag) ex libris-bibliográfiák; ezek azonban csak az önállóan megjelent munkákat dolgozták fel, és a folyóirat- és újságcikkanyag kihagyásával értékes és hatalmas anyagról mondtak le. E tény oka elsősorban az, hogy a szerzők gyűjtők, bibliofilek és nem bibliográfusok; a könyvanyagot a nemzeti könyvtárak katalógusai alapján szinte fáradtság nélkül gyűjthették össze, de a cikkanyag összegyűjtésének sok időt és hozzáértést kívánó munkájára már nem vállalkoztak.

Sajnos, hasonló módszert követ az orosz ex libris-irodalom bibliográfiája is. A szerzők közül a gyűjtés és feldolgozás munkáját végző W. D. PERKIN bányamérnök, ismert bibliofil, Klaus RÖDEL pedig, aki a munka névmutatóját készítette, ugyancsak nem bibliográfus. A munka azonban így is hasznos, annál is inkább, mert az utóbbi évtizedekben az orosz ex libris-irodalom úgy mennyiségileg, mint minőségileg erősen gazdagodott, s ma Európában a lengyel ex libris-irodalom után a leggazdagabbnak mondható.

A munka az 1902—1967 közötti évekből 133 tételt sorol fel (könyvek, mappák, katalógusok, folyóiratok); az első orosz nyelvű ex libris-könyv elég későn: 1902-ben látott napvilágot. Érdekes a munkák megjelenésének időbeli megoszlása is; míg a cári Oroszországban mindössze 13 önálló, ex libris-sel foglalkozó mű jelent meg, addig a szovjethatalom évei alatt megjelent munkák száma 1967-ig 120 kötet! Ha figyelembe vesszük a két korszak műveltségi állapotában meglévő óriási különbséget, az arányon egyáltalán nem csodálkozhatunk. A hajdani, nagyrészt analfabéta oroszok a Szovjetunió megalakulása után nemcsak könyvolvasó, de könyvgyűjtő néppé is változott, és ez maga után vonta úgy az ex libris, mint az ex libris-irodalom hatalmas méretű fejlődését.

A bibliográfia tanúsága szerint az orosz ex libris-irodalomnak S. A. SZILVANSZKIJ (6 mű) és U. G. IVANSZK (5 mű) voltak a legszorgalmasabb munkásai, az egyes ex libris-művészek közül pedig A. I. JUPATOV munkásságával foglalkoztak a legtöbbet (7 mű). A régi orosz ex librisek monográfiáját U. G. IVANSZK adta ki három kötetben (Moszkva 1905—1918); ugyancsak az ő nevéhez fűződik az első orosz ex libris-bibliográfia (1918) összeállítása is. A művész-mappák kiadása csak a Szovjetunió megalakulása után indult meg, és 1919-ben rendezték meg az első orosz ex libris-kiállítást is Petrográdban.

A könyv a címleírásokat kizárólag német nyelven adja, pedig a kétnyelvű (orosz–német) címleírás nemcsak hasznosabb, de logikusabb is lett volna! Bár a címleírások nem felelnek meg a nemzetközi előírásoknak, a kiadványok így is azonosíthatók. A kiadvá-

nyok legnagyobb része bibliofil jelleggel, számozott példányokban jelent meg; a bibliográfia a példányszámot és sok esetben az illusztrációk számát is megadja, ami külön érdeme.

GALAMBOS FERENC

TARTALOM

<i>Szigeti Kilián</i> : Két középkori erdélyi Graduale eredetének kérdése — Die Ursprungsfrage zweier mittelalterlicher Gradualien aus Siebenbürgen	165
<i>Donáth Regina</i> : Újabb adatok a Mária Terézia-kori cenzúra történetéhez — Neuere Beiträge zur Geschichte der Zensur in den Regierungsjahren der Maria Theresia	173
<i>Bényei Miklós</i> : Eötvös József könyvtára — La bibliothèque de József Eötvös	182
<i>S. Vincze Edit</i> : A „magyarországi munkáspárt központi közlönye” — Zur hundertsten Wiederkehr der Gründung der Allgemeinen Arbeiter-Zeitung	193

K Ö Z L E M É N Y E K

<i>Győrffy György</i> : Egy Mohács előtti magyar búcsús ima	209
<i>Károly Karner—Jenő Sólyom</i> : Ein wiedergefundenes Melanchton-Autograph	214
<i>Gál István</i> : Richardson Bethlen Gábor-portréja egy Apponyianában	218
<i>Batári Gyula</i> : A pozsonyi Slovenskja Narodnje Novini történetéhez	221
<i>Magyar András</i> : Hírlapolvasás egy régi munkáskönyvtárban	222
<i>Kozocsa Sándor</i> : Vörösmarty, Szabó Lőrinc és egy rejtélyes Shakespeare-sonett	224
<i>Györgyi Markovits</i> : Le poète et la censure. Les procès de Gyula Illyés (1922—1945)	226
<i>Lászlós László—Palotás Gyuláné</i> : A szegedi Széphalom, Zolnai Béla folyóirata	230
<i>Scheiber Sándor</i> : Zsidó könyvek sorsa Magyarországon a német megszállás idején	233
<i>Tiszay Andor</i> : A Szovjetunió Kommunista Pártja történetének első kiadványai hazánkban	236
<i>Radó György</i> : Az első magyar nyelvű szovjet verses kötet	237
<i>Markovits Györgyi</i> : Két elsüllyedt folyóirat a felszabadulást követő évekből	243

M A G Y A R K Ö N Y V E S H Á Z

<i>Kovács Sándor Iván—Kulcsár Péter</i> : Szenczi Molnár Albert V. Frigyes pfalzi választófejedelemnek dedikált könyvei a Vatikáni Könyvtárban	249
--	-----

F I G Y E L Ő

<i>Büky Béla</i> : A nyelv kommunikatív szerepe	253
<i>Hodinka László</i> : Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum kiadványai	258
<i>Kálmán Lászlóné</i> : A Párttörténeti Intézet Könyvtárának bibliográfiai munkái	262
A Bibliotheca Corviniana	262
<i>Da.</i> : Eseménynapló és újságindex	263
<i>Takács József</i> : A tudományos kutatások állami irányítása	264
<i>Wix Györgyné</i> : Ányos Pál nevében	265
<i>Wix Györgyné</i> : Horst Kunze 60 éves	265
<i>D. B.</i> : Emil Dovifat (1890—1969)	266
<i>Herendiné Lakatos Éva</i> : Csatkai Endre (1896—1970)	267
<i>Munkácsi Piroška</i> : Stettner Béla ex libris-kiállítása	268

S Z E M L E

Adattár a XVII. század szellemi mozgalmainak történetéhez (<i>Holl Béla</i>)	269
<i>S. Lengyel Márta</i> : Reformerek sors Metternich Ausztriájában (<i>Vörös Károly</i>)	270
Tanulmányok a lengyel—magyar irodalmi kapcsolatok köréből (<i>Holl Béla</i>)	272
<i>Mikes Lajos</i> levelesládájából (<i>D. B.</i>)	273
<i>Móra László</i> : Varga József élete és munkássága (1891—1956) (<i>Héberger Károly</i>)	274
A magyar kultúra 50 éve Kelet-Szlovákiában (<i>Takács Menyhért</i>)	275
<i>Bikácsi Lászlóné</i> : Gyermekkönyvtárak a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár történetében (<i>K. I.</i>)	275
<i>Lipót József</i> : Public relations a gyakorlatban (<i>Takács Menyhért</i>)	276
<i>Halmi Istvánné</i> : A korszerűség néhány tartalmi jegyének vizsgálata a 37. sz. könyvtárban (<i>Dér Mária</i>)	277
A mezőgazdasági termelészövetkezetek üzemi kézikönyvtárai (<i>Tiszay Andorné</i>)	278
<i>Schmitt, F. A.</i> : Stoff- und Motivgeschichte der deutschen Literatur (<i>Vízkelety András</i>)	278
<i>Nestler, F.</i> : Friedrich Adolf Ebert und seine Stellung im nationalen Erbe der Bibliothekswissenschaft (<i>Siegfried Seifert</i>)	279
Die Deutsche Bücherei im Bild (<i>Faragó Lászlóné</i>)	279
University and Research Libraries Studies (<i>Tóth András</i>)	280
<i>Carmilly-Weinberger, M.</i> : Book and Sword (<i>Scheiber Sándor</i>)	281
<i>Dima-Dragan, C.</i> : Biblioteca unui umanist român: Constantin Cantacusino stolnicul (<i>Jakó Zsigmond</i>)	282

BIBLIOGRÁFIÁK

Wo sind welche? Zeitschriften der Medizin ... (<i>Bugyi Balázs</i>)	283
Czigány Lóránd: The László Waltherr Collection (<i>Wicz Györgyné</i>)	283
National Library of Scotland. Catalog of Manuscripts Acquired since 1925. Vol III. (<i>Vízkelety András</i>)	284
Az 1918—19-es forradalmak hódmezővásárhelyi sajtójának repertórium (Herendiné <i>Lakatos Éva</i>)	284
A Közép-Dunamedence régészeti bibliográfiája 1960—66 (<i>Kőhegyi Mihály</i>)	285
A mezőgazdasági üzemtan magyar szakirodalma 1786—1900 (<i>Gál Andorné</i>)	285
Geday Gusztáv: A bogyósgyümölcsűek hazai irodalma (<i>V. A.-né</i>)	287
Perkin-Rödel: Bibliografi over Russisk Exlibrislitteratur 1902—67 (<i>Galambos Ferenc</i>)	287

TABLE DES MATIÈRES

<i>K. Szigeti</i> : Deux graduels du moyen âge dans des bibliothèques Transylvaines Avec résumé en allemand	165
<i>R. Donáth</i> : Nouvelles données à l'histoire de la censure de l'époque de la reine Marie Thérèse — Avec résumé en allemand	173
<i>M. Bényei</i> : La bibliothèque de József Eötvös — Avec résumé en français	182
<i>E. S. Vincze</i> : Le Journal Central du Parti des Ouvriers de Hongrie — Avec résumé en allemand	193

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

<i>Gy. Gyórfly</i> : Une prière hongroise d'indulgence avant 1526	209
<i>K. Karner—J. Súlyom</i> : Une lettre autographe retrouvée de Melanchton (Texte entier en allemand)	214
<i>I. Gál</i> : Le portrait de Gábor Bethlen par Richardson dans un hungaricum de la Bibliotheca Apponyiana	218
<i>Gy. Batári</i> : Contribution à l'histoire du journal Slovenskje Narodnje Novini	221
<i>A. Magyar</i> : La lecture des journaux dans une bibliothèque des ouvriers hongroise	222
<i>S. Kozocsa</i> : Vörösmarty, Lőrinc Szabó et un sonnet mystérieux de Shakespeare	224
<i>Gy. M.</i> : La poète et la censure. Les procès de Gyula Illyés (1922—1945) (Texte entier en français)	226
<i>L. Lisztes—Gy. Palotás</i> : La revue de Béla Zolnai: Széphalom éditée à Szeged	230
<i>S. Scheiber</i> : Le sort des livres juifs en Hongrie pendant l'occupation allemande	233
<i>A. Tiszay</i> : Les premières éditions de l'Histoire du Parti Communiste de l'Union Soviétique en Hongrie	236
<i>Gy. Radó</i> : Le premier livre de poésies soviétique en langue hongroise	237
<i>Gy. Markovits</i> : Deux revues oubliées des années au lendemain de la Libération	243

ANCIENS IMPRIMÉS HONGROIS

<i>S. I. Kovács—P. Kulcsár</i> : Les livres d'Albert Szenczi Molnár dédicacés à Frédéric V, électeur palatin conservés dans la Bibliothèque Vaticane	249
---	-----

CHRONIQUE

<i>B. Büky</i> : Le rôle communicatif de la langue	253
<i>L. Hodínka</i> : Les publications du Musée et Bibliothèque Nationale de Pédagogie	258
<i>L. Kálmán</i> : Les ouvrages bibliographiques de la bibliothèque de l'Institut de l'His- toire du Parti	262
Bibliothèque Corviniana	262
<i>Da.</i> : Journal des événements et index des journaux	263
<i>J. Takács</i> : Organisation nationale de la recherche scientifique	264
<i>B. Wix</i> : Au nom de Pál Ányos	265
<i>B. Wix</i> : Horst Kunze est âgé de 60 ans	265
<i>B. D.</i> : Emil Dovifat	266
<i>E. H. Lakatos</i> : Endre Csátkay	267
<i>P. Munkácsi</i> : L'exposition des ex-libris de Béla Stettner	268

COMPTES RENDUS CRITIQUES

BIBLIOGRAPHIES